

КОМУНІКАТИВНЕ ВИКЛАДЕННЯ ГРАМАТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Граматику зазвичай визначають як розділ мовознавства, який вивчає закономірності зміни та сполучення слів, які утворюють осмислені речення.

Вміння змінювати та сполучати слова — одна із найважливіших умов практичного володіння мовою та використання її як засобу спілкування.

Воно ефективне тільки у тому випадку, якщо здійснюється автоматизовано, тобто включає необхідний набір граматичних навичок.

Отже неможливо відірвати граматику від мовлення, без граматики не уявляється оволодіння будь-якою формою мовлення, оскільки граматика поруч зі словниковим та звуковим складом представляє собою матеріальну основу мовлення. Граматиці належить організуюча роль.

У корі головного мозку діє система стереотипів, яка і диктує ці правила організації слів у зв'язане ціле. Система стереотипів визначає існування інтуїтивної, неусвідомленої граматики, яку носить у собі кожна людина на рідній мові. При вивченні іноземної мови також необхідно запуснути механізм стереотипії на базі відібраного граматичного мінімуму, тобто створити інтуїтивну граматику, яка б сприяла організації мовлення на іноземній мові.

На відміну від вивчення рідної мови тут вже потрібні спеціальні зусилля, щоб викликати мотивацію вивчення іноземної мови.

Мабуть жоден з аспектів навчання мовам не був предметом таких інтенсивних обговорень та дискусій, як граматика.

У подальшому граматика постійно поповнювалася новим змістом і вже з XIX століття стала означати:

- граматична будова мови;
- розділ мовознавства, який вивчає таку будову;
- сукупність правил зміни слів, їх з'єднань у сполучення та речення;
- підручник, який вміщує опис правил.

У кінці XX століття у мовознавстві утворився цілий конгломерат граматичних наук, складові частини якого були зорієнтовані на різні цілі: граматика для різних вікових категорій учнів і ступенів навчання граматиці для певних типів навчальних закла-

дів, граматики для людей з різним лінгвістичним досвідом і які мають різні професії (граматика для вчителів, бізнесменів, які вивчають іноземні мови) і т.п.

Враховуючи сучасні потреби практичного оволодіння іноземними мовами, а також виходячи з досвіду багатьох країн, Рада Європи прийняла рішення: при навчанні іноземним мовам рекомендувати постановку тільки практичних (комунікативних) цілей навчання граматичній будові.

Якщо проаналізувати вивчення граматики іноземних мов у вітчизняних навчальних закладах за останні десятиріччя, то можна зробити висновок: граматики має чітко виражену описово-лінгвістичну (а не комунікативну) спрямованість, яка проявляється у викладі теорії, типах завдань та вправ.

Наведемо приклади із діючих граматики англійської мови: в англійській мові є різні типи присудків; вони відрізняються як по структурі (просте та складене), так і по складу (іменний складений присудок, складений дієслівний присудок). Складений дієслівний присудок може бути аспектним і модальним. «Складений дієслівний аспектний присудок складається із аспектного дієслова і непередикативної форми дієслова (у формі інфінітива або герундія)». «Основними аспектними дієсловами англійської мови є: to begin, to continue, to finish, to go on, to start, to stop». Іменний складений присудок складається з дієслова-зв'язки (the link-verb) та іменної частини — передикатива (the predicative).

Основними дієсловами зв'язками у англійській мові є: to be, to feel, to become, to get, to grow, to turn, to remain, to keep, to look.

Тут ми бачимо, що граматики іноземних мов для наших навчальних закладів у багатьох випадках не слугують досягненню практичних цілей навчання, до яких закликає Рада Європи. Саме по собі визначення частин мови, членів речення, типів речення, типів присудка і т. і. — інформація, як і багато інших завдань спрямовані на відшукування цих граматичних категорій у текстах, на їх запам'ятовування та відтворення, не сприяє формуванню мовленнєвих вмінь, які утворюються на основі специфічних механізмів мовлення і не пов'язані з встановленими у лінгвістиці поняттями та системою.

Вважається, що для кращого досягнення мети практичного оволодіння мовою слід звернути увагу на наступні фактори:

1. Покращити відбір граматичних явищ у програмах, підручниках іноземних мов диференційовано для різних типів навчальних закладів. З цією метою потрібно провести спеціальні методи — лінгвістичні дослідження.

2. Змінити характер і мову викладення граматичного матеріалу, особливо при навчанні студентів, які не мають лінгвістичної освіти. Абстрактність, сухість викладання матеріалу створюють у студентів негативне відношення до граматики. Її треба викладати живо і зацікавлено, викликати інтерес, супроводжувати цікавими прикладами.

3. Потрібно покращити диференціацію, відбираючи матеріал для активного і пасивного граматичного мінімуму при використанні різних засобів навчання іноземним мовам. Наприклад, формулювання правил активного граматичного мінімуму повинно показати студентам та учням, як можна передати звичайні засоби висловлення думки в рідній мові лексико-граматичними засобами іноземних мов. Наприклад, як передати неозначено-особові речення (говорять, пишуть) засобами іноземної мови, яка вивчається (англ.: they say; франц.: on dit, on écrit і т. ін.)

4. Переглянути використання граматичної термінології у вивченні іноземних мов.

Для вдосконалення навчання граматиці доцільно укладати нові підручники як для середньої, так і для вищої школи. Перші кроки в цьому напрямку вже роблять ентузіасти-новатори вищої школи, як, наприклад [6].

У підручниках можна помістити стислий термінологічний словник з пояснюючими прикладами. Дидактичні граматики бажано укладати за принципом: від прикладів граматичних форм у реченнях до їх значення, а не від терміна до значення.

Все це безумовно повинно підвищити ефективність навчання іноземним мовам.

Література

1. Бархударов Л. С., Штелинг Д. А. Грамматика английского языка: Учебник для институтов и факультетов иностранных языков.— М.: Высшая школа, 1973.— С. 299.
2. Верба Л. Г., Верба Г. В. Грамматика сучасної англійської мови: Довідник — К.: Логос, 2001. — С. 185.
3. Council of Europe. The Council of Europe and Modern Languages. — Strasbourg, 1993. — P. 4.
4. Гусак Т. М. Англійська грамматика на практиці: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2001. — 183 с.
5. Роль и место грамматики в обучении иностранным языкам. Ч.1. — СПб., 1998. — С. 18.
6. Самойлова О. П., Комірна Є. В. Посібник з практичної граматики французької мови. — К.: КНЛУ, 2005. — 493 с.